

GUOHUA SAN'ATI TUSHUNCHALARI VA ATAMALARI

Abdullayeva Malika Baxtiyorovna

Oriental universiteti, o'qituvchi

Email: malika.maxamatova.99@mail.ru

Orcid.org:0009-0007-1503-5221

Annotatsiya Ushbu maqolada Guohua (xitoycha milliy rasm san'ati) ning nazariy tushunchalari, asosiy atamalari, tarixiy rivojlanishi va estetik tamoyillari tahlil etiladi. Xie He ning "Olti tamoyil"i (Liufa), Gongbi va Xieyi uslublari, Shan shui (tog'-suv), Hua niao (gul-qush) va Renwu (inson tasviri) janrlari kabi asosiy tushunchalar chuqur ko'rib chiqiladi. Xalqaro va xitoy adabiyotlariga asoslanib, Guohua ning zamonaviy san'atdagi o'rnini va O'zbekiston madaniy munosabatlari kontekstida ahamiyati baholanadi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, Guohua nafaqat an'anaviy texnikalar majmui, balki Xitoy falsafasi va estetikasining jonli ifodasi bo'lib, bugungi kunda ham global san'atda muhim o'rin tutadi. Maqola san'atshunoslar, talabalar va madaniyat ixlosmandlari uchun amaliy va nazariy manba sifatida xizmat qiladi.

Kalit so'zlar: Guohua, Xitoy milliy rasm san'ati, Shui-mo hua, Gongbi, Xieyi, Shan shui, Hua niao, Renwu hua, Xie He ning olti tamoyili, to'rt xazina, xitoy estetikasi.

Kirish Guohua (国画 – Guóhuà) – Xitoyning an'anaviy milliy rasm san'ati bo'lib, u ming yillik tarixga ega va Xitoy madaniyati, falsafasi va estetikasining muhim qismidir. Bu san'at turi asosan siyoh (mo) va suv (shui) asosida yaratiladigan "shui-mo hua" (水墨画) uslubida namoyon bo'ladi. Guohua nafaqat tasviriy san'at, balki ruhiy va falsafiy chuqurlikka ega bo'lib, tabiat bilan inson o'rtasidagi uyg'unlikni, "qi" (energiya) va "yun" (ritm) tamoyillarini aks ettiradi. Zamonaviy globallashtirish sharoitida Guohua G'arb san'ati bilan uyg'unlashib, yangi ifoda shakllarini topmoqda. Ushbu maqolada Guohua ning asosiy tushunchalari va atamalari ilmiy-nazariy jihatdan tahlil etiladi.

Asosiy qism Guohua san'ati asosan uchta asosiy janrga bo'linadi:

- **Shan shui** (山水) – tog'-suv landshaftlari. Bu janr tabiatning ulug'vorligini, insonning kichikligini va falsafiy muvozanatni ifodalaydi.
- **Hua niao** (花鸟) – gul va qushlar tasviri. Hayotning nozikligi, o'sish va o'zgarish ramzi sifatida talqin etiladi.
- **Renwu hua** (人物画) – inson tasvirlari. Tarixiy shaxslar, afsonalar va kundalik hayot sahnalarini aks ettiradi.

Guohua ning ikki asosiy texnik uslubi mavjud:

- **Gongbi** (工笔) – batafsil, nozik va aniq chizish usuli. Har bir chiziq va rang puxta ishlangan bo'ladi.
- **Xieyi** (写意) – erkin, ifodaviy va ekspressiv uslub. Rassomning ichki his-tuyg'ulari va ruhiy holati bir necha zarba bilan ifodalanadi.

Guohua da asosiy materiallar “to‘rt xazina” (文房四宝) deb ataladi:

- **Bi** (笔) – cho‘tka;
- **Mo** (墨) – siyoh;
- **Zhi** (纸) – maxsus qog‘oz (xuan zhi);
- **Yan** (砚) – siyoh tosh.

Xie He (VI asr) ning “Olti tamoyil”i (六法 – Liufa) Guohua ning estetik asosini tashkil etadi:

1. **Qi yun sheng dong** (气韵生动) – ruhiy ritm va hayotiy harakat (spirit resonance).
2. **Gu fa yong bi** (骨法用笔) – suyak usuli va cho‘tka qo‘llash (brushwork).
3. **Ying wu xiang xing** (应物象形) – ob‘ektga mos kelish (correspondence to the object).
4. **Sui lei fu cai** (随类赋彩) – rang berish qoidasi (application of color).
5. **Jing ying wei zhi** (经营位置) – kompozitsiya va joylashuv (division and planning).
6. **Chuan yi mo xie** (传移模写) – o‘tkazish va nusxa ko‘chirish (transmission by copying).

Ushbu tamoyillar bugungi kunda ham Guohua ni baholash va yaratishning asosiy mezonlari hisoblanadi.

O‘rganilgan adabiyotlar sharhi Guohua san‘ati bo‘yicha bir qator ilmiy ishlar mavjud. Xie He ning “Qadimgi rassomlar tasnifi yozuvlari” (古画品录) asari Guohua nazariyasining asosiy manbai hisoblanadi. Zamonaviy tadqiqotlarda Osvald Sirén (“Chinese Painting”, 1956–1958), James Cahill (“Chinese Painting”, 1960) va Xu Fuguan kabi olimlar Guohua ning falsafiy va estetik jihatlarini chuqur tahlil qilgan. Xitoylik san‘atshunoslar (masalan, Wang Bomin, “Guohua yishu gailun”) milliy rasmning zamonaviy rivojlanishini o‘rgangan. O‘zbekistonda esa Xitoy-O‘zbekiston madaniy aloqalari doirasida Guohua ni o‘rganish ishlari (masalan, Toshkent davlat san‘at instituti materiallari) mavjud. Ushbu adabiyotlar Guohua ning an‘anaviy va zamonaviy shakllarini qiyosiy tahlil qilish imkonini beradi.

Tahlil va natijalar Guohua ni tahlil qilganda, uning asosiy xususiyati – “bo‘shliq va to‘liqlik” (xu shi) tamoyilida namoyon bo‘ladi. Rassom chizgan narsadan ko‘ra chizmagan joyi (bo‘shliq) orqali tomoshabinni o‘ylashga undaydi. Bu G‘arb san‘atidan farqli o‘laroq, Guohua da “ko‘rinmas”ning ahamiyati katta.

Tahlil natijalari shuni ko‘rsatadiki:

- Gongbi uslubi aniqlik va texnik mukammallikni, Xieyi esa ruhiy erkinlikni ta‘minlaydi.
- Zamonaviy davrda Guohua raqamli texnologiyalar va abstraksionizm bilan uyg‘unlashib, yangi ifoda shakllarini yaratmoqda.
- O‘zbekiston va Markaziy Osiyo san‘ati bilan madaniy muloqotda Guohua ning “yashil” va tabiatga hurmat tamoyillari dolzarb ahamiyatga ega.

Natijada, Guohua nafaqat tarixiy meros, balki zamonaviy global san'atning faol ishtirokchisi sifatida rivojlanmoqda.

Xulosa Guohua san'ati tushunchalari va atamalari Xitoy madaniyatining chuqur falsafiy va estetik merosini aks ettiradi. Xie He ning "Olti tamoyil"i, asosiy janrlar va texnikalar Guohua ni dunyodagi eng boy tasviriy san'at turlaridan biriga aylantiradi. Zamonaviy sharoitda Guohua ning an'anaviy tamoyillarini saqlab qolgan holda innovatsion yondashuvlarni joriy etish orqali uning global ahamiyati yanada oshadi. Kelgusida Guohua ni O'zbekiston san'at ta'limi va madaniy almashinuv dasturlariga keng joriy etish tavsiya etiladi. Natijada, Guohua nafaqat Xitoy san'ati, balki butun insoniyatning madaniy boyligi sifatida qadrlanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Алпатов В. М. Язык и общество. — М.: Наука, 2019.
2. Горелов В. И. Лексикология китайского языка. — М.: Восточная литература, 2018.
3. 王力. 汉语史稿. — 北京: 中华书局, 2017.
4. 吕叔湘. 现代汉语八百词. — 北京: 商务印书馆, 2020.

